

BISERIC'A si SCOL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Ese o data in septemana: Duminec'a.

Pretiuu abonamentulu:	Pretiuu insertiuniloru:	Correspondintiele sè se adreseze Redactiune dela „BISERIC'A si SCOL'A“ in Aradu, la institutul pedagogicu-teologicu, éra banii la secretariatulu consistoriulu romanu ortodoxu din Aradu.
Pentru Austro-Ungari'a pe anu . . . 5 fl. — cr.	Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte 4 fl. si mai sus 5 fl. v. a.	
„ „ „ „ 1/2 anu . . . 2 „ 50 „		
Pentru Romani'a si strainetate pe anu . 7 „ — „		
„ „ „ „ „ 1/2 „ 3 „ 50 „		

Diu'a de ¹²/₂₄ aprile 1879.

In momente de grea cercare, cand turburàri de totu feliulu amenintia pacea si liniscea multoru state si popóre ale Europei: „tu felix Austria nube.“

Intr'unu timpu, cand in alte pàrti asupra capeteloru incoronate mani ucigasié inscenéza atentatele unulu dupa altulu: Augustulu nostru Suveranu serbéza inso-citu de entusiasmulu generalu alu popóreloru serbatórea nuntii de argintu, aniversariulu 25-lea alu casatoriei fericite a Majestàtii Sale, Imperatulu si Regele Franciscu Iosifu Antaiulu cu Majestatea S'a, Imperatés'a si Regin'a Elisabet'a.

Serbéza August'a Casa domnitória, serbéza popórele de sub sceptrulu ei.

Tronulu serbéza, ér popórele se grabescu a-si manifestá din tóte pàrtile semtiemintele loru de fidelitate neclatita si omagiala supunere, alipire si amóre, si astfeliu contribuescu la potentiarea bucuriei, preparate de acésta serbatóre, preinaltei familii. Evenementulu este mare, si dà dovedii la lume, cà Pré Inaltu Acel'a, carele inainte cu mai bine de unu patrariu de seclu a luatú asupra-si in timpuri si impre-giuràri grele pentru tieri si popóre franele guvernàrii cu cuvintele „adio junetia,“ a purtatú acésta préin-nalta demnitate spre deplin'a multiemire a popóreloru.

Biseric'a si poporulu romanu, acelu popora, carele ca stanc'a neclatita a luptatu in timpuri bune si grele pentru Tronu si tíera se imbraca astadi in haina de serbatóre.

Sinódele eparchiali ortodoxe romane dau prin adresele loru spressiune semtieminteloru romanului de fidelitate, de alipire si amóre catra Tronu si dinastia; ér multele bisericu din Metropoli'a ortodocsa romana inaltia rugatiuni ferbinti pentru indelung'a viétia a Augustiloru Iubilari, pentru inalt'a familia imperatésca, in alu càrei spriginu, si in alu càrei scutu privesce o buna garantia a viitoriulu seu. Romanulu din acésta monarchia insetatu de secli dupa cultura si progresu a inceputu a se desvoltá cu pasi

repedi sub blandulu si intieleptulu scutu alu Majestàtii Sale. Sub acestu sceptru si-a recastigatu Biseric'a romana ort. autonomi'a si institutiunile ei liberali, acele garantie puternice ale unei desvoltàri intelectuali si morali, carea singura este numai in stare a contribuí la inmultirea conditiuniloru nóstre de o buna viétia si adevveratu progresu alu poporulu. Cand Biseric'a lui Christos va puté lucrá neconturbata in cadrulu autonomiei garantate prin lege cu armele Salvatoriu-lui Lumii: lumin'a, adevverulu si virtutea, atunci romanulu sub spriginulu puternicu alu Tronulu se va inaltia totu mai multu in virtutile ereditate dela strebunii sei de adevveratu crestinu si bunu cetatiénu.

Poporulu romanu, intre alte virtuti ale sale a privitu totdeun'a de unu ornamentu pretiosu alu caracterulu seu: *fidelitatea catra Tronu si amóreca catra tíera*. Aceste virtuti manifestate in toti timpii facia de August'a Casa Domnitória le-a sigilatú prin torentele de sange versate pe campiele de lupta ale Monarchiei. Acestea voru fí totdeun'a marturia, cà romanulu chiamatu sub drapelulu Augustiloru Abis-burgo-loreni si-a implinitu cu scumpetate detorinti'a. Istori'a si trecutul ne sunt marturia de faptele si servitiile prestate de romanu Tronulu si monarchiei. Virtutile cetatienesci nu voru lipsí nici odata romanulu. Ele se voru potenciá in mesura multu mai mare, cand sub puternic'a egida a Augustulu seu Suveranu se va puté adapá din destulu din fantan'a sciintiei si intieleptiunei.

De aceea o singura dorintia inspira astadi romanulu din monarchia, ridicandu rugatiuni ferbinti pentru sanatatea si viétia Augustiloru Iubilari inaintea altariulu Domnulu:

Se traiésca Majestatea S'a, Imperatulu si Regele nostru!

Se traiésca Majestatea S'a, Imperatés'a si Regin'a!

Traiésca August'a Casa Domnitória!

Adres'a sinodului eparchialu aradanu trimisa Majestàtiloru la serbarea aniversariului 25. alu nuntii.

*Majestate imperatésca si regésca apostolica!
multu gratiósse Dómne!*

Clerulu si poporulu de biseric'a romana gr. ort., adunatu la Aradu in sinodulu acestei diecese, prin reprezentantii sei vine inaintea Tronului suveranu, cu cea mai omagiala supunere, se dee spressiune sentiminteloru de loialitate si de alipire, de amóre si de bucuria la ocasiunea aniversariului alu 25. dela nunt'a Majestatei Vóstre.

Din mosi si stramosi, cand prea inaltiat'a casa domnitória serbá o di de bucuria, atunci aveamu si noi o bucuria casí crestini si casí romani; pentru cà acea credintia, ce ne-a nutritu si ne nutresce, ni-a spusu tare, cà sórtea bisericeii si a natiunei nóstre s'a legatu de sórtea si de grati'a augustiloru abisburgo-loreni.

Esti Majestatea Ta, multu gratiósse Dómne! carele ai legitimatu acésta credintia traditionala, ce ni-au transmis'o parintii. Cà sub intielépt'a si bland'a domnia a Majestatei Tale, astadi avemu si noi o bisericu nationala si autonóma, de mangaiare crestina — si spre cultivarea nóstra.

La diumetate de miia de altarie divine sunt in acésta diecesa, dela cari vor plecá in un'a si aceeasi di, in ¹²/₂₄ aprile a. e. in acelasi timpu canonicu, totu atâtea sante liturgii in limb'a nationalitatei nóstre catra bunulu Dumnedieu pentru fericea durata a nuntii imperatesei.

Si cand dieces'a intréga serbéza cu sante rugatiuni acestu aniversariu, noi, reprezentantii ei, dreptu fidelitate si recunoscintia aducemu Majestatei Vóstre orările nóstre pentru indelungat'a viétia familiara in fericeire neturburata si orári pentru august'a Imperatésca si Regina, decórea Tronului, consórtea suveranului, càrui'a i-a datu bucuri'a de tata, prea innaltei familii imperatesei bucuri'a de mama, éra noue credintiosiloru supusi si filoru nostri ni-au datu, prin elironomulu de tron, o garantia buna despre viitoriulu nostru.

In acelu viitoriu privimu acum cu securitate; cà in biseric'a nóstra nationala vom aduná virtuti morali si religiósse, vom aduná cunoscintie si invetiaturi. Virtutile si invetiaturile sunt capitalulu ce romanulu ilu elóca in viitoriulu seu, convinsu cà va fructificá Tronului gloria si patriei prosperitate, sub domni'a intielépta a preainaltei case domnitórie, domnia ce se dureze in perpetuu!

Dumnedieu se Te traiésca pre Majestatea Ta!

Dumnedieu se traésca pre Majestatea Sa Imperatés'a si Regin'a!

Traiésca August'a Casa domnitória!

Datu din sinod. dieces. rom. gr. or. alu Aradului.
Aradu ²¹/₂₁ aprile 1879.

Ai Majestatei Vóstre imperatesei si regesci apostolice cei mai fideli supusi:

Sinodulu diecesei romane gr. or. alu Aradului.

Ioanu Metianu, m. p.
episcopu presiedinte.

Dr. Giorgiu Popa, m. p.
protonotariu.

Discursulu

pronunsiatu de Escelenti'a Sa, Inaltu Présantitulu Archiepiscopu si Metropolitu Miron Romanulu la deschiderea sesiunei sinodali din 1879.

Pré stimatiloru domni, iubitoru frati, iubitoru fii sufletesci!

Sinodulu, in care ne intrunimu astadi, este alu diecelea in er'a noua, inaugurata in viéti'a nóstra bisericésca prin crearea si introducerea Statutului organicu. Sunt aprópe diece ani, de cand clerulu si poporulu din intréga metropoli'a nóstra esercéza incurgere decisiva in conducerea si administrarea trebiloru bisericesci, cari mai nainte erau depuse cu totulu in man'a arhieriloru eparchiali. Acesti diece ani ocupati de o activitate incordata a clerului si poporului pe terenulu bisericescu, sunt chiar apti de a fi cuprinsi intr'unu periodu, pentru a se esaminá si constatá rezultatele vietii constitutionale bisericesci dintr'ensulu, puse in comparare nu numai cu rezultatele altoru asemenea periode de mai nainte, ci si cu trudele si sacrificiile comune, ce s'au recerutu la aceleasi rezultate.

Cand amintescu acestea, de feliu nu am intentiunea de a intrá de astadata si la acestu locu cu deamenuntulu in cercetarea comparativa a tuturoru folóseloru. ce le avemu din nou'a regulare a trebiloru nóstre bisericesci dupa principiile constitutionalismului. Domniile Vóstre, cari in partea cea mai mare ati participatu si la sínódele din trecutu si ati primitu mandate si pentru noulu periodu sinodalu, de buna séma veti fi studiatu intrebarea atinsa de mine si veti fi avendu convingere firma despre vitalitatea noueloru institutiuni bisericesci depuse in statutulu nostru organicu.

Nu potu inse ca la implinirea primului periodu de 10 ani din viéti'a nóstra constitutionala bisericésca, se nu constatezu si eu putinu in generalu rezultatulu esperientieloru mele de pe acestu timpu, si chiar pentru ca se fiu bine priceputu, lu-spunu in pucine cuvinte: cà adeca eu felicezezu biseric'a nóstra nationala, pentru cà i-a succesu a-si creá, a-si asigurá si din ce in ce a-si desvoltá institutiunile liberale, ce ni-le dà statutulu organicu, pentrucà acestea aducu mai aprópe, potu dice léga impreuna pre cleru si pre poporu, sternescu in tóte clasele credintiosiloru interesarea viua pentru binele comunu in viéti'a bisericésca, dau indemnu la cooperare din tóte pãrtile spre scopurile comune, asigura moralulu, dreptatea si ecuitatea, si sunt menite principalminte a sterpi tóte abuserile de pe terenulu bisericescu.

De alta parte inse nu potu retacé nici acea esperientia a mea: cà uneori poporulu nostru, tieranulu mai alesu, dar ici colea chiar si unii din clasele mai inteliginte inca nu se sciú folosi bine si corect de drepturile, ce i-le dau nouele institutiuni organice in viéti'a bisericésca; altii érași sunt reci, se nu dicu straini facia de obligamintele loru catra bisericu; altii infine nu sciú séu dóra nu voiescu a sci legatur'a,

in care stau institutiunile mai noue ale bisericeii noastre particulare cu cele vechi ale bisericeii universale, intre care ambele trebuie se existe cea mai perfecta armonia.

Inse toate aceste scaderi si dora si altele ce pote ca se voru mai esperia in vietia practica, nimicu nu detragu din valoarea interna a institutiunilor noastre bisericesci, a caror'a basa este statutulu organicu; pentru ca toate astfelu de scaderi seu fie si rataciri din partea singuraticiloru nu sunt productulu nouelor institutiuni, ci alu nepriceperei individuale, carea prin invetiaturi, sfaturi si indrumari corespundietore se pote lesne indrepta.

Ce mi-face mie unic'a ingrigire serioasa este, ca sinodalitatea si preste totu noulu organismu alu nostru bisericescu recere dela publiculu nostru mediloe si sacrificii materiale, despre cari fara esagerare potu dice, mai alesu acum la inceputu: ca ele trecu preste tota proportiunea, in care aru trebui sa stea catra rezultatele factice ale sinodalitatii, si adaogandu-se din anu in anu, voru deveni, daca inca n'au devenitu, o sarcina nesuportabila pentru credintiosii bisericeii noastre.

Dar si in acosta privintia ne putemu ajutora, daca de o parte in adunarile noastre bisericesci vom tiené contu la timpul pretiosu, si nu vomu intinde discussiuni lungi rapitoare de timpu chiar si asupra obiectelor mai putin insemnate, ér de alta parte daca facendu posibil'a reductiune in spelele adunariloru noastre, ne vomu pune toti cu totii, a ne folosi de toate ocaziunile bine venite, spe a castigá inimile credintiosiloru nostri preste totu, dar mai alesu ale celoru cu stari mai bune, pentru ideia de unu fondu centralu, din care se se acopere toate erogatele ce le cere sinodalitatea.

Daca ne va succede a ne regula in punctulu acest'a si a delaturá scaderile atinse mai sus: atunci cu totu dreptulu vom pute fi mandri de constitutiunea bisericeii noastre, carea ne garanteza progresele cele mai multiamitore in toti ramii vietiei noastre bisericesci; atunci vom vedé realizate pe deplinu dorintiele noastre, cari ne-au intrunitu intr'o biserica nationala, si au produsu frumoasele institutiuni liberale, ce le avemu ca nicairi in alta biserica.

Dupa acestea contandu la tactulu intieptu si la conlucrarea zelosa a DVóstra a tuturor'a, sesiunea sinodulu ordinariu alu archidiecesei noastre transilvane pentru anulu curentu 1879. o declaru de deschisa.

Mironu Romanulu, m. p.
archiepiscopu.

Discursulu

pronunsiatu de Pré Santi'a Sa, domnulu episcopu alu Aradulu la deschiderea sesiunei sinodali din 1879.

Christos a inviatu Dloru Deputati!

Implinindu-se érasu trei ani dela alegerile ultime, ér cu implinirea acestor'a espirandu si mandatulu deputatiloru de mai nainte, dupa ce in urm'a alege-

riloru noue din dilele trecute, clerulu si poporulu nostru V'a onoratu cu increderea sa pentru noulu periodu sinodalu, care este alu patrulea in vietia nostra constitutionala bisericesca: Ve salutu cu bucuria la inceputulu activitatii Domniei Vóstre.

Dupa implinirea acestei placute detorintie, indata dela inceputu trebuie se ve spunu ceea ce de altcum credu se fi observatu si DVóstra, cumca ne aflamu in timpuri grele si critice, cand mai vertos moral'a si religiositatea sunt in decadere. Nutrescu inse firm'a sperantia, ca zelului si intieptiunei Domniei Vóstre va succede a afla calea, ce duce la bine pentru a ajunge scopulu, ce urmarimu, scopulu celu sublimu alu bisericeii, fara de care nu pote prosperá nici o societate, dicu veti afla acea cale, si astfelu veti justificá pe deplinu increderea, ce a pus'o alegatorii in DVóstra. Sunt multe si intetitorie agendele, ce spre acelu scopu astépta resolvirea loru dela DVóstra si precum parte sciti, parte va se ve convingeti din darile de sema oficiose, acele agende pretindu o solutiune buna si neamenata intru interesulu santei nostre bisericeii si alu filorulu ei.

Cand am intonatu mai nainte, ca moral'a publica este in scapatate si ca acosta pornire spre reu este unu mare periclu pentru biserica, poporu si cultura, marturisescu, ca am fostu condusu numai de adeveru si de sinceritate, si observu, ca tocmu pentru acestu morbu greu moralu alu timpulu starea nostra bisericesca. scolaria si fundatiunala de astadi nu se pote dice imbucuratoria, precum asi dori din inima se o potu constata. (Aici continua P. S. S. a espune intr'unu reportu detaiatu mai pre largu cele ce a esperiatu in diecesa pe terenulu bis. scol. si fund. Dupa aceea continua, precum urméza. Red.)

Facia cu acosta stare am emisu mai multe pastorale in diecesa, am tienutu consultari cu protopresbiterii si inspectorii de scola, am dispusu se tiena si preotii intre sine si cu invetiatorii conferintie pentru recunoscerea si delaturarea releloru, a carorulu rezultate invederate pana acum sunt, ca scolele confesionali, mai vertos cele de fetitie ni se sporescu in numeru frumosu, si putem sperá, ca se voru totu spori si pe viitoriu.

Ca ceva imbucuratori, mai potu amentí institutulu nostru pedagogicu-teologicu, carele este bine provediutu cu puteri didactice, are 175 de elevi dintre cari 56 internati in alumneu si provediuti cu cele necesarii. Progresulu acestui institutu este si pana acum'a destulu de observabilu, dupa cum s'a dechiaratu si comisiunea sinodala anchetaria esmisa la esamenele anuali, carea a contribuitu in modu edificatoriu la acelu progresu.

Acestu institutu, pentru carele dieces'a, dar mai vertos fondurile comune varsa sume considerabile de bani, are destinatiunea, se dee poporulu nostru preoti si invetiatorii buni, cari se fie totu atati'a apostoli ai moralitatii si luminei in poporu; dar si acestui'a i-lipseste inca unu directoru, carele cu tactulu si intieptiunea s'a se conduca institutulu si pe

profesorii mai tineri, ér cu autoritatea si exemplele sale se întarésca tenerimea pe calea moralei si a virtutii. Infine trebuie se amintescu lips'a de unu internatu pentru clerici, unde se-si póta însusi mai multu caracterulu bisericescu si se-se póta ingradi de catra influintiile vietii celei stricatióse din afara, apoi si ca se-se póta controlá si discipliná mai bine.

Eu am meditatú multu asupra modului, cum s'ar puté ajunge scopulu ce dorimú, si nu am pututu aflá altulu, decât lumin'a cea adevérata, scól'a si instructiunea buna din poporu de jos pana susu la centru. Tóte straduintiele mele dar sunt si remanu dedicate acestui scopu practicú, si tóte combinatiunile mele púcedu de pe acésta basa. De aceea am recomendatu, si am sustienutu si in trecutu, dar sustienú si acum, cà interesulu nostru bine intielesu pretinde organe mai multe si mai bune, cum si o disciplina mai rigorósa jos in poporu, ér la institutulú pedag. teologicu implinirea postulu de directoru cu vre unulu dintre cei mai demni barbati ai bisericei nóstre.

Am fi tare norocosi, daca Ddieu ar inspirá pe alegatorii chiamati dupa lege a impliní postulu vacantu de protopresbiteru in Aradu, ca se nimerésca unu atare barbatu, carele totu odata se fie calificatu a fi directoru si d'a corespunde si lipsei atât de simtite la institutulú nostru.

Trebue Dloru Deputati, se tienemu intru tóte lipsele nóstre publice contu de impregiurári, si ca ingrigitori buni si intiepti de salutea celoru ce ne au alesu, lepadendu-ne de ori ce interese particulari in cadrulu angustelorú nóstre medilóce, se folosimú cu devotamentu, abnegatiune si sacrificii tóte impregiurárele si ocaziunile possibili pentru inaintarea scopulu celui mare alu chiamárei nóstre.

Din acestu punctu de vedere, dupa acésta mesura morala, ve rogu se luati spre cunoscintia si in dejudicare si cunoscutulu pasu alu capiloru ierarchiei si alu corporiloru esecutive diecesane, intielegu pasulu întreprinsu de curend la Majestatea Sa, Regele nostru apostolicu in caus'a cunoscutulu proiectu de lege alu inaltiatulu Ministru relativu la introducerea limbei magiare, ca studiu obligatu si in scólele nóstre confesionale, care proiectu dupa a nóstra convictiune atingea in modu întetitoriu autonomi'a nóstra legala in institutele nóstre culturali, cât si progresulu in scólele poporali.

Totu pentru inaintarea si respective inlesnirea ajungerii acelu scopu sublimu eu m'am semtitu îndemnatu a procurá pe spesele mele o tipografia diecesana, pe carea ó inchinu diecesei nóstre, spre scopulu, ca se fimu in stare a provedé scólele nóstre cu cele mai bune si mai eftine cărti, si asia se latimú in publiculu nosru peste totu, si in specie in clerulu si corpulu didacticu alu nostru totu mai multa lumina. Acésta tipografia, carea va inlesni dupa timpu si tiparirea cartiloru bisericesci culitere, chiar acum se pune in activitate in nisce conditiuni modeste, dar corespundiátóre trebuintieloru unui începutu bunu. Deci pre cand eu cu adevérata pla-

cere archipastorésca o dedicu diecesei mele, si destinezu venitulu ei pentru infintiarea si sustienerea unui institutu superioru de cultura séu gimnasiu, pe care gimnasiu in scurtu timpu speru se-lu potu înzestrá si cu unu altu fondu necesariu pentru a ajunge cât mai curend la infintiarea si destinatiunea sa.

Chiar si din acestu motivu mi-reservu dreptulu d'a amplificá tipografi'a, si a o dotá prin medilóce voluntarii de binefacere astfeliu, încât se fiu in stare din anu in anu a presentá venerabilulu sinodu repoturi totu mai imbucurátorie asupra stárii si activitáti ei. Numai si numai pentru acésta dorintia a mea ve rogu cu luarea spre cunoscintia a dechiaratiunei mele, prin carea acésta tipografia trece in proprietatea diecesei, a-mi lasá precát timpu voiu avé bucuri'a a stá in fruntea acestei diecese mana libera intru conducerea, dotarea, amplificarea si administrarea ei, conform destinatiunei ei prelanga repertu anualu regulatu.

Atát'a din partea mea, altele mai multe asteptandu dela zelulu si intieptiunea Domniei Vóstre, pre cari prin indegetárele mele am doritu a ve introduce pre calea activitáti, pentru carea v'ati adunatu si rogandu pre Atotu Putintele se Ve binecuvinte si pre Dvóstra si tóte lucrárele Dvóstra, dechiaru sessiunea sinodala a anulu 1879 de deschisa.

Ioanu Metianu m. p.
episcopulu Aradului.

Sinodulu eparchialu aradanu.

Dumineca la 8 aprile a. c. se intruni sinodulu eparchialu aradanu. La órele 9 diminétiá se celebrá de Pré Santi'a S'a, dlu Episcopu diecesanu sant'a Liturgia, apoi se oficiá invocarea spiritulu santu. Dupa terminarea ceremonieloru religióse adunandu-se deputatii in sal'a institutulú pedagogico-teologicu urmá deschiderea sinodulu eparchialu. Pré Santi'a Sa ocupandu loculú presidialu chiama la oficiulu de notari provisorii pe dep. Constantin Gurbanu, Vasiliu Pap din cleru, ér dintre mireni pe Dr. Giorgiu Popa, Georgiu Feieru, Ioan Papu si Dr. Nic. Oncu. Constituindu-se sinodulu in modu provisoriu P. S. Sa tiene cuventulu de deschidere publicatu mai sus, pe carele sinodulu lu-primesce cu vii aplause.

Dupa acést'a deputatii presenti si-presentéza credentialele. Apoi urméza impartirea deputatiloru in 4 sectiuni, cu ce siedinti'a se incheia.

In siedinti'a a dou'a tienuta la 9 Aprile dupa cetirea si autenticarea protocolulu siedintiei prime se púcedu la verificarea.

La propunerea sectiuniloru se verifica urmatorii deputati: Mel. Dregheciu, Const. Gurbanu, Nic. Beldea, Ioan Damsia, Ioan Groza, G. Cratiunescu, Teod. Filipu, P. Suciú, Vinc. Sierbanu, Ios. Belesiu, G. Vasileviciu, P. Chirilescu, L. Barzu, Ios. Goldisiu, I. Cornea, Ioan Tieranu si V. Popu din cleru, ér dintre mireni: Paulu Milovanu, Dr. Nic. Oncu, M. B. Stanescu, Iosif Popoviciu, Paul Popu, Ioan Moldovanu, Alecsiu Popoviciu, Dem. Bonciu, V. Paguba, D. Nicóra, M. Veliciu, P. Fasie, Dr. G. Popa, Ioan Belesiu, G. Sierbanu, I. P. Desseanu, Sig. Popoviciu, Ioan Buna, L. Ionescu, I. Suciú, G. Feieru, Teod. Popu si G. Fogarasi.

Alegerile celorlalti deputati fiindu dificultate se decide a se transpune comisiunei verificátorie.

Dupa acést'a se suspende siedinti'a pe 10 minute. Redeschindu-se siedinti'a se alege de notari: Const. Gurbanu si I. Damsia din cleru, ér dintre mireni Dr. Georgiu Popa, Dr. Nicolau Oncu, Ioan Papu, si P. Papu. Cu acést'a sinodulu se declara de constituitu.

Presidiulu presentéza creditionalele mai multoru deputati, ér dupa aceea se alege comisiunile in urm. modu:

a) Comisiunea verificatória: V. Sierbanu din cleru, Sig. Popoviciu si M. B. Stanescu dintre mireni.

b) Comisiunea petitionaria: I. Groza din cleru, M. Veliciu si G. Feieru dintre mireni.

c) Comisiunea organisatória: Petru Chirilescu, si Iosif Goldisiu din cleru, N. Zigre, P. Rotariu, V. Babesiu si M. B. Stanescu dintre mireni.

d) Comisiunea bisericésca: S. Bica, G. Cratiunescu din cleru, Al. Popoviciu, P. Iurma, G. Fogarasi si P. Fassie dintre mireni.

e) Commiss. scolara: M. Dreghiciu, G. Vasileviciu, P. Suciú din cleru, Dr. Vasiciu, Dr. G. Popa, V. Paguba, I. P. Deseanu, P. Gavrillette si P. Popu dintre mireni.

f) Commiss. epitropésca: V. Popu, L. Barzu din cleru, D. Bonciu, T. Fassie, P. Milovanu si I. Belesiu mireni.

g) Comis. fond. comune: Ios. Belesiu, I. Tieranu, si Nic. Beldea din cleru, ér dintre mireni: D. Nicóra, N. Zigre, Ios. Popoviciu, C. Lazaru, D. Poienariu, si L. Ionescu.

h) Comis. bugetaria: I. Cornea din cleru, I. Moldovanu si I. Bica dintre mireni.

Presidiulu presentéza apoi sinodului repórtele consistoriilor, reportulu epitropiei fondurilor comune, reportulu comisiunei miste esmise de sínódele din Aradu si Caransebesu pentru censurarea socotiloru epitropiei fondurilor comune si alte multe esibite, cari tóte se impartu comisiuniloru spre studiare.

Deputatulu Dr. Georgiu Popa fiindu alesu si in cerculu Chiseteului si alu Vascului, renuncia dela celu dantai, ér sinodulu decide a se ordiná alegere noua.

Dep. P. Iurma luandu cuventulu, si facendu alusiune la cuventulu de deschidere, in termini vii esprima multiemire din partea eparchiotiloru P. S. Sale, dlui episcopu pentru ingrigirea continua, ce are facia de diecesa. Sinodulu prin sculare si prin urári de „se traiésca“ dá resunetu spressiuniloru rostite de deput. P. Iurma.

Dep. M. B. Stanescu propune a se transpune cuventulu de deschidere commiss. org. ceea ce sinodulu primesce.

Dep. Paulu Rotariu intréba pre P. S. S'a, daca a emisu vre unu circulariu catra preotime din incidentulu jubileului de 100 de ani dela incorporarea Banatului catra Ungaria, si daca a emisu, ce motive l'a indemnatu la emiterea acelu circulariu. Dupa deslucirile date, presidiulu aduce la cunoscinti'a sinodului, cá Majestátile Loru serbéza la 12/24 aprile a 25 aniversaria a fericitei Loru casatorii, invitandu sinodulu a-si esprime din parte-si din incidentulu acestei serbatori a dinastiei si a monarchiei intregi bucuri'a si omagiale sale.

Sinodulu ia cu placere la cunoscinti'a impartasirile P. S. Sale, si alege o comisiune constatatória din: Iosif Goldisiu, Mel. Dreghiciu, Ios. Belesiu, Sig. Popoviciu, Dem. Bonciu, J. P. Deseanu, M. V. Stanescu si Dr. Georgiu Popa, carea se redacteze o adresa de felicitare la acésta ocaziune, ér siedinti'a se suspende.

Redeschidindu-se siedinti'a se primesce adres'a, ce o publicaramu mai sus. Cu acést'a siedintia se incheia.

In siedinti'a a trei'a tienuta la 10 aprile dupa autentizarea protocolului siedintiei precedente, Presidiulu presentéza mai multe esibite, ér dupa aceea se trece la ordinea dilei: reportulu comisiunei verificatória.

Reportoriulu M. B. Stanescu propune a se verificá deputatulu Vincentiu Babesiu alesu in cerculu Ving'a, ér mandatulu dep. Petru Jurma sè-se suspenda din motivu, cá exista unele suspitiuni contra alegerii, pana cand se va

investigá asupra alegerii din comun'a Aliosiu, unde se pare, cá s'ar fi intemplantu mistificare. Dupa o lunga desbatere se primesce propunerea com. in ceea ce privesce verificarea dep. Vinc. Babesiu, ér referitoriu la alegerea dep. P. Jurma pentru punctele dificultate se ordinéza investigare fara suspenderea mandatului, si cu investigarea se incredintiéza Dr. Nicolau Oncu.

Rep. propune verificarea dep. P. Rotariu alesu in cerc. Timisióra, ér mandatulu dep. Dr. Aureliu Babesiu din caus'a protestului si a constatarii oficióse a comisariului sè se suspenda pana se va cercetá punctele dificultate. Sinodulu verifica pre P. Rotariu, ér asupra alegerii dep. Dr. Aureliu Babesiu ordinéza investigatiune fara a i-se suspende mandatulu. Cu investigatiunea se incredintiéza M. B. Stanescu.

Se verifica deputatii Nic. Zigre, Dionisiu Poenariu, Paulu Gavrillette, Ioan Bica, Simeon Bica, Constantin Lazaru, Dr. Georgiu Popa, Paulu Fassie, Dr. Paulu Vasiciu si Ioan Papu.

Se ia la cunoscinti'a reportulu consistoriului plenariu aradanu, cá nu s'a semtátu indemnatu a dá vre o remuneratiune emeritului directoru preparandialu Ales. Gavr'a pentru manuscriptele presentate. (Va urmá.)

Dela sinodulu archidiecesanu.

Sibiu in 12/24 apr. 1879.

Dumineca la 8 aprile a. c. se tienú biseric'a din cetate sant'a Liturgia, la carea oficiá, Escelenti'a S'a parintele Archiepiscopu si Metropolitu cu assistentia numerosa. Dupa terminarea servitiului divin si invocarea Duchului santu se intrunira deputatii alesi pentru sinodulu eparchialu in sal'a seminariului, si trimisera o deputatiune la Escelenti'a Sa, ca se lu-invite la siedintia.

La intrarea Escelentiei Sale in sal'a destinata pentru tienerea siedintieloru sinodului archidiecesanu fú intemplantu cu urári de „se traiésca. Esc. Sa ocupandu locul presidialu tienú cuventulu de deschidere, prin carele declara siedinti'a de deschisa, ce lu-alaturu aci, (comunicatu de noi la altu locu. Red.) Presidiulu chiama apoi la oficiulu de notari provisorii pe deputatii: Moise Toma, Traian Metian, Eugen Brote, Anania Trimbitiasiu, Absolonu Todea si Dr. Popoviciu Barcianu, ér dupa aceea la provocarea presidialui deputatii alesi si-presentéza creditionalele. Pentru verificarea deputatiloru sinodulu se imparte in cinci sectiuni, cu ce siedinti'a prima se incheia.

In siedinti'a a dou'a tienuta la 9 aprile a. m. se verifica la propunerea sectiuniloru 41 de deputati, ér dupa aceea se procede la constituirea sinodului, alegendu-se de notari definitivi: M. Toma, Simeon Popescu, Dr. Popoviciu Barcianu, Absolonu Todea si Sabin Piso, ér de notariu generalu Eugen Brote. Dupa ce se alege si comisiunile sinodali, presidiulu luandu cuventulu dá spressiune dorintii sale, cá biseric'a si natiunea romana inca sè se bucure de festivitaea nuntii de argintu a Majestátiloru Loru, tienenda la 12/24 aprile a. c. si sinodulu, ca reprezentanti'a bisericeii se compuna o adresa de felicitare. Sinodulu luandu la cunoscinti'a cele impartesite de Esc. S'a, alege o deputatiune, carea se redigeza adres'a respectiva. Dupa ce se alege comisiunea, presidiulu presentéza mai multe esibite, cari se impartu comisiuniloru respective, cu ce siedinti'a se incheia.

In siedinti'a a trei'a tienuta la 9 aprile dupa amédi dupa atenticarea protocolului si dupa presentarea unoru creditionale si esibite, trecendu-se la ordinea dilei reportoriulu Parteniú Cosma cetesce proiectulu adresei de felicitare catra Majestatea Sa, Imperatulu si Regele. Sinodulu facendu pucine modificári primesce adres'a redigéta de comisiune intre vii urári: se traiésca Majestatea Sa, Imperatulu si Regele! se traiésca Majestatea Sa, Imperatés'a si Regina! se traiésca Alteti'a Sa, Principele dn coróna!

Urméza reportulu comisiunei generali. Reportoriulu comisiunei Anani'a Trambitiasiu constata in generalu că in ceea ce priveste revisiunea si controlarea cursului administratiunei centrale comisiunea a constatat unu progresu imbucuratoriului facia cu trecutul; ér in specie constata urmátórele. In cancelari'a consistoriala se observéza ordine si acuratetia. In cancelari'a epitropiei se administréza fondurile dupa regulamentul in vigóre, de regretatu in acésta privintia este numai impregiurarea, că casariulu indeplinesce unele afaceri ale controlorului, ér tragerea saldului de di conform regulam. pana acum nu s'a intemplat. In privintia administrării si controlului averei archidiecesane constata, că nu s'au indeplinitu prescriptele unoru §§ din regulamentu.

Cu privire la starea institutului pedagogico-teologicu com. constata, ca nu s'au indeplinitu mai multe puncte din regulamentul pentru acestu institutu. Asia preparandi'a nu este separata de teologia, in mesur'a ceruta de principiile pedagogiei moderne. Atrage mai departe atentiunea sinodului asupra medilóceloru de invetiamentu, si recomanda, ca acestea sè-se procure conform recerintiilor instructiunei. Constata apoi, că din cei 116 de elevi ai institutului 83 nu au avutu la primirea lor pregatirea prescrisa nici chiar de regulamentele anterióre. Asemenea constata necesitatea de a se insistá la realizarea prescripteloru regulamentului pentru internatu. Infine constata necesitatea introducerii unei manipulári mai rationale in tipografi'a archidiecesana.

Punctulu primu din reportulu com. se ia spre sciintia cu indrumarea Consistoriului de a satisface pe viitoriu §-lui 20 din regulamentu, ér celelalte puncte se transpunu comisiunilor competente. †

Educatiunea puterii cugetatórie.

(Fine.)

III. Activitatea reflectatória.

Priceperea.

Dupa ce sensurile s'au intaritu prin intuitiunile externe si interne, éra memori'a si fantasi'a au capetatu directiunile recerute: urméza formarea legaturei causale si finale dintre intipuirile, cari au se fia ridicat la gradulu claritáti si precisiunei.

Funcțiunea spirituala, proprietatea eschisiva a omului, carea petrunde in essentia fiintieloru, si reflectandu la intipuirile diferite le reduce pre tóte la *unitate armonica*, se numesce *pricepere*.

Priceperea este centrulu vietii spirituale: acésta putere constituie omului de a privi in internulu seu, si a cuprinde in consciintia conditiunea neincungiurabila pentru realizarea destinatiunei primitive. Omulu cu ajutoriulu priceperei póte sè-si elupte o stare mai indestulita, mai fericita, căci elu nu se multiamesce cu aparinti'a, ci cauta totu-de-un'a essentia; in tóte si preste totu se cugeta la *urmárele* fapteloru sale, acestea le cumpenesce cu judecata buna, si apoi se decide la lucru: de unde urméza, că individulu, celu ce pricepe si judeca bine, nu va comite nici cand lucruri nemorale, cari impiedeca mai multu pre omu dela inaintare, si-lu instreinéza de darulu si binecuventarea lui Dumnedieu. Neingrigirea de perfectiunea priceperei este unu pecatu fórte mare facia de destinatiunea nóstra. Câte nefericiri sunt numai efectele nepriceperei! Celu ce a intrulasatu a-si cultivá acést a putere sublima, a degeneratu in stadiulu animaleloru, căci vede, aude si simtiesce ca si animalele, dar nu e in stare a judecă si concludé, nu póte gasi necsulu dintre cauza si causat. Pre unu atare individulu toti lu-potu insielá dupa placu, toti lu-potu atrage pe calea nemoralei, si astfelu in abisulu nefericirii.

Din tóte aceste urméza pré invederatu, că desvoltarea, cultivarea si perfectiunea priceperei este de mare importantia si necesitate pentru intréga viéti'a omenésca.

Cand educatiunea pretinde cultur'a priceperei in tóte directiunile sale, atunci se nu asteptámu dela copilu, ca elu se cugete, se judece cu agerimea si energi'a tinerului, séu barbatului; ci sè-lu conducemu amesuratu individualitáti sale la *cugetarea de sine*, va se dica la *activitatea propria a priceperei*. Intrelasandu a implini acést'a, celu mai slabu dotatu spiritualminte cu greu, séu nici cand nu si-va sci eluptá o *stare independinta*; ci va fi pururia legatu de conducerea unui'a si altui'a.

La cultivarea priceperei avemu de observatu urmátórele:

1. Priceperea ca activitate reflectatória se manifestéza in unele *forme*, cari aréta cele trei directiuni de timpa in operatiunea priceperei de a cuprinde *unitatea*. Aceste forme sunt: conceptulu, judecat'a si conclusiunea. Cand priceperea cuprinde unitatea fiintieloru in *presinte*, adeca reflectéza la multimea intipuiriloru, aceste le asémena intre sine si le comparéza cu altele, notele essentielle le innaltia la unu intregu, — atunci se nasce *conceptulu*. Cand priceperea cuprinde unitatea in *trecutu*, cu alte cuvinte, cand cauta regresive unitatea, voindu a sci, cum depindu fiintiele in privintia causei si causatului, atunci se produce *judecat'a*. Cand priceperea arunca o privire in *viitoriu*, si scrutéza progresive unitatea, atunci avemu *conclusiunea*. Educatiunea are se fia cu deosebita privire la perfectiunea armonica a operatiuniloru priceperei, căci dela aceste aterna agerimea si energi'a priceperei ca atare. Incát privesce fia care forma de sine statatória, sè ne nevoimu:

a.) Ca *conceptele* formate despre obiectele cugetării se fia clare, precise si determinate. Spre acestu scopu se cere:

- 1) ca copilulu se cunósca si se aplice bine actele conceptului, adeca: *reflessiunea*, *abstragerea* si *combinatiunea*;
- 2) sè se deprinda in *essercitiile practice*, cu scopu de a reflectá abstrage si a combiná cât se pote de siguru, ca asia conceptele formate se fia solide si adeverate. La inceputu essercitiile sunt mai multu sensitive, si apoi urméza cele abstracte.
- 3) In aceste essercitii copilulu se fia *activu*, adeca basatu pe intuitiunile deja castigate de elu singuru, se caute notele essentielle ale obiecteloru respective, aceste se le deosebésca de cele accidentale si se le aduca la unitate. Lucrandu elu astfelu si-va formá concepte cu multu mai clare si precise, decât facandu-lu a fi passivu prin comunicare simpla séu conducere continua.

b.) Se conducemu pe copilu, ca elu se puna in raportu logicu conceptele dejá castigate, adeca se *judece bine*. Ce e dreptu, prin judecata nu ni se sporescu cunoscintiele intelectuale, căci conceptele, cari in judecata au se imbina, au se disting, se afla dejá in spiritulu nostru; dar ele devinu determinate, clare si organizate. Éta motivulu seriosu, carele ne impune a cultivá cu multa precautiune puterea judecatória. *Deprinderea* este midiloculu celu mai bunu pentru realizarea scopului. Si in privintia acést'a inse sè se observe strictu marginea receruta, adeca se nu pretindemu dela copilu, ca elu d'odata se judece despre obiecte, cari trecu preste orizontulu mintii sale. Se desvoltámu mai cu séma *activitatea propria* a spiritului, ca asia copilulu de sine se fia in stare a pune in raportu logicu dóue concepte, si sè se convinga din destulu despre valórea acestei formatiuni spirituale. Cu cât copilulu e mai activu la formarea judecátiloru, cu atât si cunoscintiele sale sunt mai solide, mai clare si precise. Este nenaturalu a intimpiná totu-de-una cu judeati gata pe copilu, căci astfelu elu nu se va dedá a judecă de sine si corect, ci va fi avisatu a primi ori ce pareri sinistre de bani buni. Copilulu singuru se judece despre obiectele diferite, si daca judecat'a lui este rea, atunci se n'o indreptámu indata, ci prin intrebári succesive sè-lu convingemu, că elu nu a judecatu bine.

c.) Dupa ce copilulu e deprinsu in formarea concepteloru si raportului dintre aceste, avemu se-lu conducemu la cunoscerea criteriului judecátiloru, la *conclusiuni*. Cu ajutoriulu conclusiunei séu ratiocinului cautámu relatiunea

dintre cauza și cauzată, dintre esența și fenomene. Fără de această putere nu poate fi vorba de vr'unu planu ôre care, suntemu despoiați în faptele nôstre de socotintî'a recerută, și în ori ce întreprindere vom fi neîndemnatîci; dar pierderea cea mai esențială este, că n'amu poté progresá nici într'o direcțiune salutară. Puterea rezonarei se destépta de timpuriu manifestându-se la începutu ca curiositate. Esperientî'a ne dovedesce, că copilulu nu încéta cu întrebările, când voiesce a cunósce caus'a, necsulu, dintre totu ce a auditu, a vedíutu séu a facutu. Curiositatea lu-îndémna la acést'a. Se 'ntielege, că detorintî'a educatiunei e, a satisfăce acestei curiositâti, dar cu cea mai mare bagare de séma. Déca copilulu voiesce a scrutá astfeliu de lucruri, cari nu se tienu de elu, atunci educatoriulu trebuie se-i atraga atentiunea asupra altoru obiecte, dar în modu precautu, fără se fia observatu. Se nu permitem copilulu, ca un'a într'un'a se puna întrebări bagatele, căci usioru devine limbutu, vorbesce multe de tôte, dar fără simburé. Educatoriulu inca se nu pripésca cu respunsurile sale, căci unu respunsu ne corectú séu gresítu, are adesea urmări rele. A resoná cu unu copílu inca fragedu, precum voiesce Locke, este neratiunálu. Éra Herder dice, că e imposibilu a resoná cu unu copílu de siepte ani. Ajunge a-lu pregati prin deprinderi ratiunali, ca se observe în tôte si preste totu cus'a si causatulu, prin scrutare solidă se ajunga la caus'a causeroru, la Dumnedíeu.

2. Unu altu midilocu puternicu pentru cultivarea pricéperii e *lectur'a buna*. Prin lecturá corepundietória nu numai că ne orientámu în privintî'a ortografiei și gramaticei, ci totodata ne si procurámu mai multe cunoscintie folositórie, aceste le prelucramu în diferite directiuni, si astfeliu spiritulu nostru se perfectionéza totu mai tare. Dar si aici se tienemu contu de principiulu: „Non multa, sed multum,“ adeca nu multe, ci multu. Materialulu numai ingramaditu în spiritulu copilulu, n'are nici o valóre pentru cultur'a spirituală, dacă nu e organizatu și esplicatu cum se cade. Nu e ceva mai tristu decât a avé multe de tôte în capu, dar numai cunoscintie solide nu. De aceea educatiunea se deprinda pre copílu, ca totu ce cetesce, se cetésca cu temeiu, se si pricépa cele cetite. Mai departe se pretinde, ca cărțile de cetitu se fia *alesé*, acomodate pentru junime. Se tienemu bine a minte ceea ce dice Goethe, că cartea cea mai bună e pentru copílu tocmai bună. O carte cu principie nesănátóse, nemorale, are influentia stricatiósa asupra vietii copilulu atât în privintî'a intelectuală cât si morala.

Dr. Lazaru Petroviciu.

Despre Manastirea Fibisiului în Banatu.

În seclulu presinte, care se numesce alu luminiloru și periodulu inventiuniloru, lumea întru atât'a e de preocupata cu interesulu momentanu și noutățile dilnice, încât si cele mai scumpe relicvii monumentale, nu le baga în séma, ci le trece cu vederea, casi cum nu aru fi nisce remanșitii pretióse, ce ne aréta faptele cele glorióse și prémaretie, precum si bogatî'a natională a mósiloru stremosiloru nostri de pia memoria din periodulu ferice de auru candva? Si casi cum acele nu ni-arú serví de isvóre bogate, si nu aru cuprinde sub ruinile lorú celu mai vastu materialulu pentru întocmirea și completarea istoriei nôstre nationale bisericesci? Da, luméi de astadi pucinu i-pésă de trecutú, si mai putínu se intereséza de viitoriu. Pare că ambele voiesce a le dá uitării în locu de a le cercetá, si desgrupá si ale introduce în istori'a natională bisericescă, si asía dicendu a le scóte din mórte la vietía, fiindu ele vietí'a nôstra, macar că Domne! seracu omu e acél'a în lume, care nici în istori'a sa propria natională nu are cunoscintie necesarii!

Eu unulu, desi nu sum în stare se facu un'a ca acést'a, pentruca nu am nici timpú nici pregatirile suficiente pentru completarea unui ast-feliu de studiu, totusi dupa datele ce mi le am cascigatu, si dupa puterile mele mar-

ginite, voiú se sucurgu si eu în această cauza, într'unu singuru punctu prin descrierea „*Manastirei Fibisiului, în Banatu*“.

A fost anulú 1861, când am devenitu preotu în Seceani — în Banatu — si audíndu din gur'a poporulu despre „*viile delu Manastire*“, despre „*Dealulu manastirei*“ si alte espressiuni populare, m'am interesatu de cauza, si am consultatu pe fie iertatulu meu colegu, preotulu *Moise Gradinariu*, că ce va se însemne aceste espressiuni populare? Elu mi-a spus, că acolo, în tiermurii otarulu Fibisiului de catra Seceani, a fost candv'a o manastire, a cărei urme abia se mai cunósce inca, dara că cum si din ce causă s'a ruinatu nu sciá, credea inse, că a trebuitu se fie bantuita de lotri, aprópe fiind de drumulu de tíera, ce merge dela Timisióra la Lipov'a. Pentru aceea o-a parasitu calugarii, ceea ce o constatéza încátv'a si acea impregiurare, că pe la 1833 unu locutoriu din Seceani *Nicolae*, fiulu lui *Georgiu Darabantiu*, repausatu la a 1836, scotiendu unu nucu séu ciresiu din vi'a sa, sub radecinile aceluí'a, a aflatu îngropate în pamentu, unu discosu de tinu, si doue cruci de arama galbina, un'a mai mica cu restignirea, si alt'a mai mare érași cu restignirea, si pe de margini înfrumsetiata cu apertenentie totu de arama galbana, ce represinta patimile si faptele cele mai memorabile din vietí'a Domnului *Isus Christos*. Ambele cruci provideute, durere, dupa usulu si timpulu de atunci cu inscriptiune slovéna, legibila, dara neintielésă, care si pana astadi se pastréza în biserici'a nôstra, si se privescu de o proprietate a fostei nôstre manastiri.

Eu din descoperirile acestea si mai tare m'am interesatu de cauza, si l'am rugatu pe colegulu meu se-me conduca pana la manastire, respective la loculu manastirei. Densulu, fiindu manastirea aprópe de Seceani, cale de o diumatate de óra în partea reseriténă a satulu, numai decât si-luà bastonulu, si-mi dise aidemu! Dómne, bucurós me mai duceamu, dara si plinu de unu simtiu si pietate religiósă, parea că me ducú, precum întru adeveru m'am si dusu, la unu locu santu. Abiá intrandu între viile Seceanulu, de locu si ne bagatu în séma de colegulu meu, zarii într'o departare, pe unu piscu de delu o cruce, si întrebaiú, ce cruce e aceea? Acolo a fost manastirea fú respunsulu. Fiíndu că me duceamu catra resaritu, de unde ni-a rasaritu noue sórele dreptátii, cu pietate mi-facui o cruce si esclamai: Dómne ajuta-ne! Din ce me apropiamu, mi-parea că presimtíescu în mine o sfíela si o miscare nemai observata alta data. Dupa o calatoria mai bine de diumatate de óra, ajunseramu la loculu doritu, unde picai în genunchi, si neputendu graí, am suspínatu un'a, si am versatu o lacrima, preste lucrurile cele trecutóre si nestatornice ale luméi acesteí'a, a căror'a marire de odinóra jace în ruine si pulbere. Apoi sculandu-me, me apropiái de crucea cea grandiósa de lemnu, a cărei suprafacia négra, espunea luptele ce sub durat'a timpulu a avutu cu elementele naturii. Crucea érá situata tocma unde a statu altariulu, si în giuriulu ei erau bucăti de caramidi arse, cari indicau, că aici au existatu candv'a unu edificiu grandiosu. Lungimea bisericei combinata dupa plopi si alte tufisiuri nobile ce au fost în giurulu ei, a căroră remesitii si-astadi se mai vedu, a potutu fi de 14 stangeni, éra latimea de patru si diumatate stangeni. Dela turnulu bisericei spre média-di s'a estinsu localitatea fratiloru calugeri totu de asemenea marime. Dela manastire injosu pe o afundime de dealu s'a estinsu gradin'a manastirei, a cărei promenade si astadi se mai cunoscu. Un'a se estinde prin mijloculu gradinei, si alte doue laterale, pe langa care si astadi se mai vedu prunii si pomii. Mai în jos de gradina într'o profundime adanca se afla fantan'a cladita de caramidi cuadrate, si se afla în o stare atât de bună, încât ti-se pare, că astadi e cladita de celu mai bunu maestru. Fantan'a are unu isvoru nesecaveru. Elu servesce lucratoriloru, calatoriloru, si animaleloru domestice. Romanii nostri o folosescu si de leacu, si o privescu de santa ca totu loculu manastirei, unde în timpuri de periculu, alérga cu proce-

dintre cauza și cauzată, dintre esență și fenomene. Fără de această putere nu poate fi vorba de vr'unu planu ôre care, suntemu despoiați în faptele nôstre de socotintă'a recerută, și în ori ce întreprindere vom fi neîndemânatici; dar pierderea cea mai esențială este, că n'amău poté progresá nici într'o directiune salutară. Puterea rezonării se destépta de timpuriu manifestându-se la începutu ca curiositate. Esperientă'a ne dovedesce, că copilulu nu încéta cu întrebările, când voiesce a cunoșce caus'a, necsulu, dintre totu ce a auditu, a vediutu séu a facutu. Curiositatea lu-îndémna la acést'a. Se 'ntielege, că detorintă'a educatiunei e, a satisfice acestei curiosități, dar cu cea mai mare bagare de séma. Déca copilulu voiesce a scrută astfelu de lucruri, cari nu se tienu de elu, atunci educatoriulu trebue se-i atraga atentiunea asupra altoru obiecte, dar în modu precautu, fără se fia observatu. Se nu permitu copilulu, ca un'a într'un'a se puna întrebări bagatele, căci usioru devine limbutu, vorbesce multe de tóte, dar fără simburu. Educatoriulu inca se nu pripésca cu respunsurile sale, căci unu respunsu ne corectu séu gresitu, are adesea urmări rele. A resoná cu unu copilu inca fragedú, precum voiesce Locke, este neratiunalu. Éra Herder dice, că e imposibilu a resoná cu unu copilu de siepte ani. Ajunge a-lu pregati prin deprinderi ratiionali, ca se observe în tóte si preste totu cus'a si cauzatulu, prin scrutare solida se ajunga la caus'a cauzeloru, la Dumnedieu.

2. Unu altu midilocu puternicu pentru cultivarea priceperei e *lectur'a buna*. Prin lectura corepundietória nu numai că ne orientámă în privintă'a ortografiei și gramaticiei, ci totodata ne si procurámă mai multe cunoscintie folositórie, aceste le prelucramu în diferite directiuni, si astfelu spiritulu nostru se perfectionéza totu mai tare. Dar si aici se tienemu contu de principiulu: „Non multa, sed multum,“ adeca nu multe, ci multu. Materialulu numai ingramaditu în spiritulu copilulu, n'are nici o valóre pentru cultur'a spirituală, dacă nu e organizatu si esplicatu cum se cade. Nu e ceva mai tristu decât a avé multe de tóte în capu, dar numai cunoscintie solide nu. De aceea educatiunea se deprinda pre copilu, ca totu ce cetesce, se cetésca cu temeiu, se si pricépa cele cetite. Mai departe se pretinde, ca cărțile de cetitu se fia *alese*, acomodate pentru junime. Se tienemu bine a minte ceea ce dice Goethe, că cartea cea mai buna e pentru copilu tocmai buna. O carte cu principie nesananatóse, nemorale, are influintă stricatiósa asupra vietii copilulu atât în privintă'a intelectuală cât si morala.

Dr. Lazaru Petroviciu.

Despre Manastirea Fibisiului in Banatu.

În seclulu presinte, care se numesce alu luminiloru și periodulu inventiuniloru, lumea intru atât'a ede preocupata cu interesulu momentanu și noutătile dilnice, încât si cele mai scumpe relicvii monumentale, nu le baga în séma, ci le trece cu vederea, casi cum nu aru fi nisce remanșie pretiósse, ce ne aréta faptele cele gloriósse și prémaretie, precum si bogati'a natională a mosiloru stremosiloru nostri de pia memoria din periodulu ferice de auru candva? Si casi cum acele nu ni-arú serví de isvóre bogate, si nu aru cuprinde sub ruinile loru celu mai vastu materialu pentru întocmirea și completarea istoriei nôstre nationale bisericesci? Da, lumelu de astadi pucinu i-pésă de trecutu, si mai putinu se intereséza de viitoriu. Pare că ambele voiesce a le dá uitării în locu de a le cercetá, si desgrópă si ale introduce în istori'a natională bisericescă, si asia dicendu a le scóte din mórte la viétia, fiindu ele viétia'nóstra, macar că Domne! seracu omu e acél'a în lume, care nici în istori'a sa propria natională nu are cunoscintiele necesarii!

Eu unulu, desi nu sum în stare se facu un'a ca acést'a, pentruca nu am nici timpu nici pregatirile suficiente pentru completarea unui ast-feliu de studiu, totusi dupa datele ce mi le am cascigatu, si dupa puterile mele mar-

ginate, voiu se sucurgu si eu în acéstă cauza, într'unu singuru punctu prin descrierea „*Manastirei Fibisiului, în Banatu*“.

A fost anulul 1861, când am devenitu preotu în Seceani — în Banatu — si audindu din gur'a poporulu despre „*viile delu Manastire*“, despre „*Dealulu manastirei*“ si alte expresiuni populare, m'am interesatu de cauza, si am consultatu pe fie iertatulu meu colegu, preotulu *Moise Gradinariu*, că ce va se însemne aceste expresiuni populare? Elu mi-a spus, că acolo, în tiermurii otarulu Fibisiului de catra Seceani, a fost candv'a o manastire, a cărei urme abia se mai cunoșcu inca, dara că cum si din ce causas'a ruinatu nu sciá, credea inse, că a trebuitu se fie bantuita de lotri, aprópe fiind de drumulu de tíera, ce merge dela Timisóra la Lipov'a. Pentru aceea o-a parasitu calugarii, ceea ce o constatéza încátv'a si acea impregiurare, că pe la 1833 unu locuitoriu din Seceani *Nicolae*, fiulu lui *Georgiu Darabantiu*, repausatu la a 1836, scotiendu unu nucu séu ciresiu din vi'a sa, sub radecinile aceluia, a aflatu îngropate în pamentu, unu discosu de tinu, si doue cruci de arama galbina, un'a mai mica cu restignirea, si alt'a mai mare érași cu restignirea, si pe de margini imfrumsetiata cu apertentie totu de arama galbana, ce represinta patimile si faptele cele mai memorabile din viétia Domnulu *Iesus Christos*. Ambele cruci provediute, durere, dupa usulu si timpulu de atunci cu inscriptiune slovéna, legibila, dara neintielésă, care si pana astadi se pastréza în biserica'nóstra, si se privescu de o proprietate a fostei nôstre manastiri.

Eu din descoperirile acestea si mai tare m'am interesatu de cauza, si l'am rugatu pe colegulu meu se-meu conduca pana la manastire, respective la loculu manastirei. Densulu, fiindu manastirea aprópe de Seceani, cale de o diumetate de óra în partea reseriténa a satulu, numai decât si-luà bastonulu, si-mi dise aidemu! Dómne, bucurós me mai duceamu, dara si plinu de unu simtiu si pietate religiósă, parea că me ducu, precum intru adevéru m'am si dusu, la unu locu santu. Abiá intrandu între viile Seceanulu, de locu si ne bagatu în séma de colegulu meu, zarii într'o departare, pe unu piscu de délu o cruce, si întrebaiu, ce cruce e aceea? Acolo a fost manastirea fú respunsulu. Fiindu că me duceamu catra resaritu, de unde ni-a rasaritu noue sórele dreptătii, cu pietate mi-facui o cruce si esclamai: Dómne ajuta-ne! Din ce me apropiamu, mi-parea că presimtiescu în mine o sfiéla si o miscare nemai observata alta data. Dupa o calatoria mai bine de diumatate de óra, ajunseramu la loculu doritu, unde picai în genunchi, si neputendu grai, am suspinatu un'a, si am versatu o lacrima, preste lucrurile cele trecatóre si nestatornice ale lumelu acéstia, a căror'a marire de odinóra jace în ruine si pulbere. Apoi sculandu-me, me apropiai de crucea cea grandiósa de lemnu, a cărei suprafacia négra, espunea luptele ce sub durat'a timpulu a avutu cu elementele naturii. Crucea érá situata tocma unde a statu altarialu, si în giuriulu ei erau bucăti de caramidi arse, cari indicau, că aici au esistatu candv'a unu edificiu grandiosu. Lungimea bisericei combinata dupa plopi si alte tufsiuri nobile ce au fost în giurulu ei, a căroră remesitie si astadi se mai vedu, a potutu fi de 14 stangeni, éra latimea de patru si diumetate stangeni. Dela turnulu bisericei spre média-di s'a estinsu localitatea fratiloru calugeri totu de asemenea marime. Dela manastire injosu pe o afundime de dealu s'a estinsu gradin'a manastirei, a cărei promenade si astadi se mai cunoscu. Un'a se estinde prin mijloculu gradinei, si alte doue laterale, pe langa care si astadi se mai vedu prunii si pomii. Mai în jos de gradina într'o profundime adanca se afla fantan'a cladita de caramidi cuadrate, si se afla în o stare atât de buna, încât ti-se pare, că astadi e cladita de celu mai bunu maestru. Fantan'a are unu isvoru nesecaveru. Elu servesce lucratoriloru, calatoriloru, si animaleloru domestice. Romanii nostri o folosescu si de leacu, si o privescu de santa ca totu loculu manastirei, unde în timpuri de periculu, alérgea cu proce-

siune ca la unu locu de scapare si mantuire, bunaóra ca in timpul secetei din anulu 1863, a colerei din 1873. In partea de catra medianópte a fantanei au fost zidita localitatea personalului de servitiu, pe a cărei ruine si astadi se mai afla o casa ce servece de locuintia pazitorilor de via. Pe langa manastire a fost claditu drumulu, ce duce dela Fibisiu la Seceani si viceversa, care o data a inlesnitucalatoriloru calea catra manastire. Acestu drumuse afla astadi pe altu locu. In partea de catra medianópte si mediadi a manastirei se estinde promontoriulu de vii alu Fibisiului in marime dela 180 pana la 200 de lantie de pamantu, care candva a fost proprietatea manastirei, éra astadi este a Baronului *Sina*. Mai jos de manastire si fantan'a ei se estinde frumós'a vale a Fibisiului de mai multe sute de stangini de lata, care potu dice, că in totu Banatulu produce celu mai frumosu si celu mai bunu fenu, vestita si pentru apele minerale, ce se afla in albi'a ei mai vertos in otarulu Seceanului, si prin a cărei medilocu sierpuesce unu pereu numitu *Matca*. In fati'a si ochii calatoriului de catra Fibisiu la Seceani, manastirea s'a ridicatu majestósa pe unu vervu de dealu, si a produsu celu mai pitorescu aspectu, éra din turnulu ei s'a pututu vedé intins'a campia a Banatului pana la nefericitulu *Segedim*.

Acest'a era aspectulu manastirei in 1861, dar de atunci si acest'a s'a stramutatu, crucea putredindu a caditu si in loculu ei din nepasarea lumei moderne nu s'a ridicatu alt'a, caramidile inca s'au stransu din anu in anu de proprietariulu actualu, carele a datu in arenda acestu pamentu intregu locuitoriloru romani si germani din Fibisiu pre mai multi ani. Loculu manastirei a devenitu in manile unui'a germanu, care l'a seditu cu via, si afara de prunii si pomii de pe langa promanadele laterale, tóte celelalte, precum plopii si tufsiulu nobilu de pe langa biserica l'a scosu afara, si loculu loru precum si alu promenadei din mijlocu l'a seditu cu via. Vi'a plantata in loculu promenadei inse nu se prinde si tufsiulu nobilu desi scosu din radacini, preste vara dá lastári, cari cresc la o inaltime de unu stangenu preste via, incát se pare că ce a seditu Dumnedieu, nu póte se strice man'a omenésca! Si ce au ridicatu strebunii nostri romani, intru marirea lui Dumnedieu, aceea Dumnedieu voiesce se conserveze in semnu de reminiscintia pentru posteritate. (Va urmá.)

Concursu.

1—3.

Pentru deplinirea parochieloru vacante din comunele *Ociu si Tisa* in protopopiatulu Halmagiului, se escrie concursu cu terminu de alegere. la Ociu pe 22 Maiu v. ér la Tisa pe 23 Maiu v. a. c.

Emolumintele sunt: La Ociu dela 76. case câte o mesura de cucuruзу, ér la Tisa dela 105 case câte 25 litre cucuruзу dela numeru.

Despre ce recurintii se aviséza cu observarea ca recursele loru instruite in sensulu stat. org. se le substérna la subscrisulu pana in diu'a premergetóre alegerii.

Comitetele parochiali.

In contielegere cu mine: **Ioanu Groz'a**, m. p. protopopu.

La vacant'a parochia din comun'a *Zsen'a* in protop. Lugosiului, cottulu Carasiului, se deschide concursu cu terminu **de 30 de díle computate** dela prim'a publicare. Emolumentele sunt: un'a sesiune parochiala de 25 de jugere pamentu aratoriu si pentru fenatiu, 45 mesuri cucuruзу desfacutu, si dela 30 fumuri de Tigani câte 50 cr. precum si stól'a usuata. — Concurrentii au a-si adresá recursele timbrate si instruite in sensulu statut. org. bis: catra On. Sinodu parochialu gr. or. din Zsen'a si a le espedá Dlui protop. **Georgiu Pesteanu** in Lugosiu. —

1—3.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu D. protop. districtualu.

3—3.

Pentru statiunea invetiatorésca confes. gr. or. din comun'a **Holtmezesiu** in inspectoratulu Ienopolei-Borosineu — se escrie concursu cu terminulu de alegere pe **22 Aprilie** a. c. st. v. Salariulu invetiatorescu: 180 fl. v. a, 5 cubule de grâu, 5 cubule de cucurusu, 8 orgii de lemne, din care este a se incaldí si scól'a, cuartiru cu gradina. Doritorii de a ocupá acésta statiune au se produca testimoniu de preparamandia, de cualificatiune, si atestatu de moralitate, apoi se presenteze pona la diu'a alegerii in vre-o dumineca la sant'a Biserica, ca se-si arate desteritatea in cantările bisericesci si tipicu. Recursele adresate comitetulu parochialu se voru trimite inspectorulu scolariu **Nicolau Beldea** in Borosineu — pana la 18 Aprilie a. c. st. v.

Holtmezesiu 24 Martie 1879.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **Nicolau Beldea**, inspect. scol.

3—3.

Pentru deplinirea parochiei vacante gr. or. romane din comun'a **Valisior'a**, protopresb. Caransebesiului se publica acestu concursu cu terminu de 6 septemani. Emolumintele sunt: Un'a sessia de 34 jugere, stol'a indatinata, birulu dela 100 case, á 50 cr. si cuartiru naturalu cu gradina de legume. Cei ce dorescu a ocupá acésta parochia au se substérna suplicele loru instruate cu testimoniile prescrise de stat. org. si ord. cons. Oficiulu protopresbiteralu pana la numitulu terminu.

Valisior'a din siedinti'a comitetulu parochialu tie-nuta la 9 Martiu 1879.

In contielegere cu dom. protopresbiteru tractualu **Nicolae Audreeviciu**.

3—3.

Pentru parochi'a gr. or. de clas'a a III-a din **Ignesci-Mineadu** in protopresviteratulu Ienopolei-Borosineu se escrie concursu cu terminulu de alegere pe diu'a de 23 Aprilie a. c. st. v. Emolumintele sunt: a) **Ignesci** $\frac{2}{4}$ sesiune pamentu aratoriu de a III-a clasa — cuartiru cu intravilanu — birulu parochialu dela 50 numere de case cu pamentu, câte una masura cucuruзу sfermatu si stolele indatinate. b) **Mineadu**: 6 jugere pamentu aratoriu de clasa III. cu unu intravilanu, birulu par. dela 30 numere de case câte o mesura cucuruзу sfermatu si solele indatinate. Doritorii de a ocupá acésta parochia, au se produca testimoniu de teologia, de cualificatiune, estrasu de botezu, si atestatu de moralitate. Recursele adresate comitetulu parochialu, se voru trimite oficiulu prot. in Borosineu celu multu pana la 18 Aprilie a. c. st. v.

Ignesci-Mineadu 24 Martie 1879.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **Nicolau Beldea** adm. ppresviteratulu. —

3—3.

Pentru ocuparea vacantei parochii din Comuna **Moravitia** (Aizenstein) Protopresviteratulu Oravitiei, se deschide concursu pana in **8. Maiu** a. c. calendariulu vechiu. Emolumentele sunt 300 f. v. a. dela societatea calei ferate, in locu de sessune si stol'a indatinata dela 174 de case, done jugere de pamentu si 12 cara de lemne dela societatea calei ferate. Doritorii de a ocupá acésta parochia, sunt avisati recursele loru provedinte cu documentele necesarie, si adresate comitetulu parochialu a le trimite D. Protopresviteru **Jacobu Popoviciu** in Oravitia.

Moravitia in 23 martiu 1789.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu D. Protopresbiteru tractualu.